

BOJ ZA "TROKUT"

dr. sc. Jakša Raguž –autor teksta

Hrvatski institut za povijest u Zagrebu-Odjel za suvremenu povijest

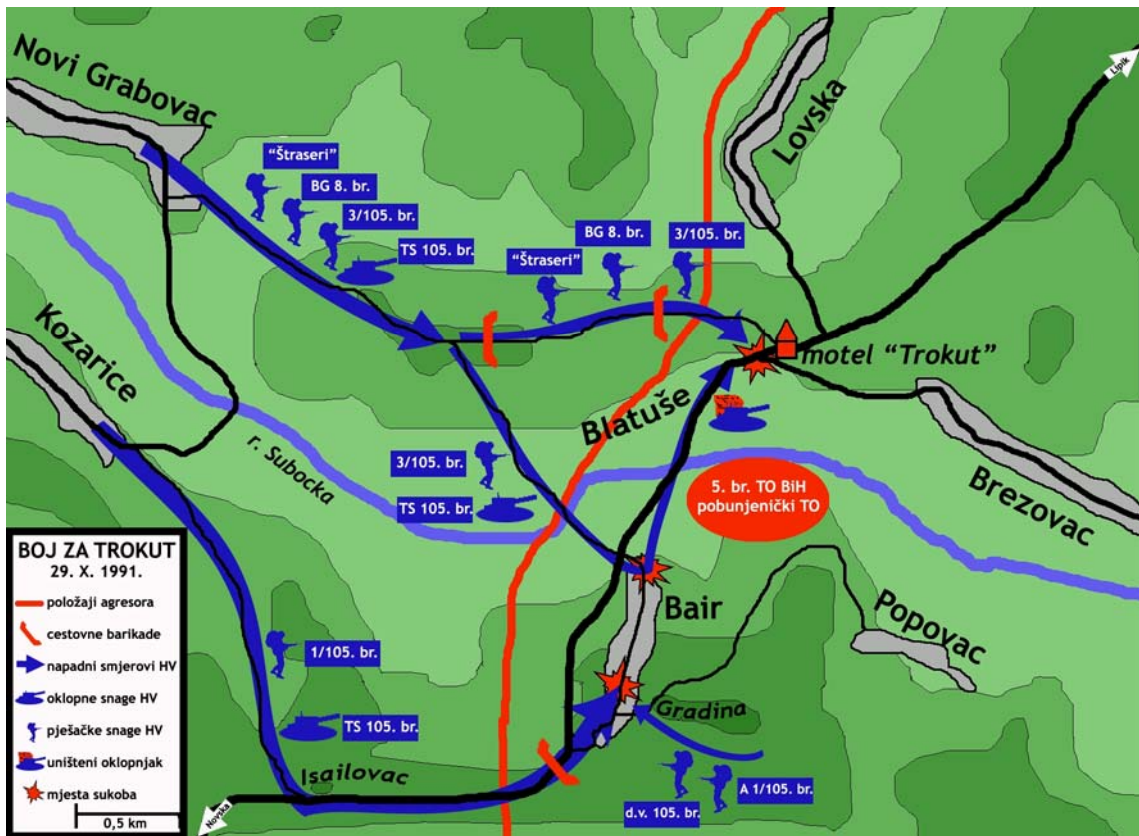
Obilježje Domovinskog rata 1991. godine bilo je - hrvatske snage u odsudnoj obrani ili povlačenju, snaga agresora u napadu i(li) napredovanju. Tako je (uz male iznimke na području Banovine) bila posvuda, osim na jednom bojištu - u zapadnoj Slavoniji. Tu su hrvatske oružane snage od kraja listopada 1991. pa do sklapanja Sarajevskog primirja postigle značajan uspjeh oslobodivši veliki teritorij od Bilogore pa do nadomak rijeke Save.

Široj javnosti je danas poznatija operacija "Otkos - 10" kojom je oslobođen prostor od Bilogore do Pakraca. Međutim toj operaciji je prethodila napadna operacija "Orkan '91" tijekom koje su snage Operativne grupe (OG) "Posavina" pod zapovjedništvom tada pukovnika, a danas brigadnog generala Rudija Stipčića, oslobodile veliki dio novljanske Posavine tj. brdski dio tadašnje općine Novska.

Tijekom tih zbivanja, točnije prvoga dana operacije "Orkan '91", 29. listopada 1991. zbio se i boj za "Trokut" - jedan od dramatičnijih i krvavijih sukoba između hrvatskih i srpskih snaga u cijelom Domovinskom ratu. "Trokut" je ime motela smještenog na raskrižju nekoliko prometnica u Novljanskim brdima, otprilike na pola puta između Novske i Lipika. Do rata je motel bio omiljeno izletišta lokalnog stanovništva, a u ratu je zbog svog strateškog smještaja na raskrižju prometnica, postao točka oko koje se vodio krvavi boj.

"Orkanu '91" prethodio je uspjeh postrojbi OG "Posavina" koje su u nizu žestokih sukoba od 8. do 18. listopada uspjele zaustaviti napad postrojbi 5. Banjalučkog korpusa JNA ka Novskoj. Zapovjedništvo OG "Posavina" je na osnovu stanja na bojišnici procijenilo da postoji preduvjeti da u njenoj zoni odgovornosti hrvatska strana preuzme operativnu inicijativu tj. da se izvrši napadna operacija širih razmjera na smjerovima Novska - Okučani i Nova Gradiška - Okučani. Time bi se oslobodila okupirana Posavinu tj. prostor između Novske i Nove Gradiške, te između Stare Gradiške i Lipika. U slučaju uspjeha srpske pobunjeničke snage u brdima zapadne Slavonije bi se našle u okruženju, odsječene od Bos. Gradiške iz koje je 5. korpusa JNA još od kolovoza 1991. napadao na zapadnu Slavoniju.

Stoga je u Zapovjedništvu OG "Posavina" u Lipovljanima isplanirana, i do 25. listopada pripremljena napadna operacija pod tajnim nazivom "Orkan '91". Toga su dana plan operacije i odluka zapovjednika OG "Posavina", pukovnika Stipčića, prezentirani načelniku Glavnog stožera HV-a, generalu Antunu Tusu, koji ih je prihvatio i odobrio.

Po dobivanju suglasnosti iz Zagreba Zapovjedništvo OG "Posavina" je razradilo potrebnu borbenu dokumentaciju i 27. listopada 1991. izdalo podređenim postrojbama borbenu zapovjed za napadna djelovanja u operaciji "Orkan '91".

Zapovijedi je bilo predviđeno da se napadi izvrše u tri smjera. Pramac Novska - Gornji Raić - Okučani je određen kao glavni smjer, a pravci Lipovljani - Bair - Donji Čaglić na sjeveru, i Krapje - Jasenovac - Košutarica na jugu kao pomoćni.

Plan je bio vrlo smion jer se predviđalo da se operacija provede u dvije etape u trajanju od dva do tri dana. U prvoj etapi se planiralo izbiti na liniju Voćarice - Bair - "Trokut", a u drugoj na cestu Stara Gradiška - Okučani - Lipik. Treća etapa je bila razbijanje okruženih snaga agresora. I dato vrijeme za pripremu je bilo vrlo smiono. Rok spremnosti za napad bio je 20 sati 28. listopada 1991. što je značilo da vremena za pripremu skoro pa da i nije bilo.

Glede postrojbi koje su trebale provesti operaciju, određeno je da na glavnom smjeru djeluje 1. brigada ZNG "Tigrovi", a uključeni su i dijelovi 125. brigade Novska i 65. samostalne bojne Ivanić Grad.

Na južnom smjeru, ka Jasenovcu napad je trebala provesti glavnina 125. brigade Novska i snage HOS-a.

Glede sjevernog smjera, čije polazište su trebala biti sela Novi Grabovac i Kozarice, Zapovjedništva OG "Posavina" je 27. listopada 1991. dalo slijedeću zapovijed: *"105. brigada ZNG s četom tenkova napada na front desno Isailovac /tt 238/, lijevo N. Grabovac, prema Kozarice – Bair – Kričke – D. Čaglič, sa zadatkom, pogodnim manevrom u sadejstvu sa grupom "Merčep", dijelovima 125. brigade uz snažnu artiljeriju, spremnu razbiti snage četnika u rejonu Bair i Trokut, i u bližem zadatku ovladati linijom Gradina /tt 269/ - Popovac Subotski – Trokut.*

Sa naprijed navedene linije, uvođenjem II b/e energično produžiti dejstva pravcem Popovac Suboci – Kričke – D. Čaglič, gdje presjeći komunikaciju Okučani – Lipik i prijeći u obranu. Art. podršku organizirati vlastitom artiljerijom. Zapovjedničko mjesto u rejonu s. Kozarice, a naredno ZM u rejonu s. Popovac Subocki."

Sukladno ovoj zapovijedi Zapovjedništvom 105. brigade Bjelovar je pristupilo pripremi za provedbu zadaće. Međutim ova brigada je bila u lošem stanju. Zbog neuspjele mobilizacije i samovoljnog napuštanja bojišnice, zapovjednik brigade Stjepan Ivanić je na zapadnoslavonskom bojištu imalo samo dvije vlastite nepotpune pješačke bojne: 1. bojnu Bjelovar koja je bila u dosta dobrom stanju, i koja je stacionirana u Kozaricama, te 3. bojnu Đurđevac jačine svega 164 vojnika, koja je stacionirana u Novom Grabovcu. Tu je još bila oklopna satnija, mješoviti topnički divizion i pristožerne postrojbe.

Uz navedene snage 105. brigade, u Novom Grabovcu se je odranije nalazila borbeno grupa iz sastava 8. brigade Samobor pod zapovjedništvom Franje Horvata, jačine satnije, te dio dragovoljačke satnije „Štraseri“ iz Zagreba. Obje ove postrojbe su bile predpočinjene 105. brigadi tj. zapovjedniku 3. bojne Martinu Kudumiju. Zapovjedništvu 105. brigade je bila pretpodčinjena i jedna satnija 63. bojne 125. brigade Novska.

Bilo je to "šaroliko društvo" raznorodnih postrojbi različitog borbenog iskustva, borbenog morala i opremljenosti, od kojih se očekivalo da se u roku od 24 sata sprema za provedbu iznimno zahtjevne napadne operacije, te da tijekom idućih nekoliko dana oslobode veliki prostor Novljanskih brda i izbiju na prometnicu Okučani - Lipik.

Uz to se očekivalo da 105. brigada napad provede u uspješnoj koordinaciji s susjednim postrojbom - grupom "Merčep" koje je sa sjevera trebala iz Bujavice napasti Lovsku i time rasteretiti lijevi bok snaga koje su trebale osloboditi „Trokut“, te s dijelom 125. brigade koja je trebala djelovati s juga. Na širem prostoru Bujavice je bila prisutna i i 56. samostalna bojna Kutina koji je imao zadaću da kao pričuva OG "Posavina" odbije eventualni srpski protunapad iz pravaca Korita - "Trokut" i Subocka - Bair.

Razrađujući plan napada Zapovjedništvo 105. brigade je odredilo dva napadna smjera: desnim krilom ka selu Bair, te lijevim krilom ka motelu „Trokut“. Na desnom krilu, smjerom: Kozarice – Isajlovac (tt 238) – Bair trebala je djelovati 1. bojna 105. brigade te devet oklopnjaka i tenkova iz oklopne satnije ove brigade i to u pratnji voda pješastva. U pozadini ovih snaga, kao drugi borbeni ešalon trebala je djelovati satnija 63. bojne 125. brigade. Kako se očekivalo jak srpski otpor odlučeno je da se noć prije početka napada, u neprijateljsku pozadinu u brda iznad Baira, potajno ubaci diverzantski vod i najbolja pješačka postrojba 105. brigade - A satnija 1. bojne. One su trebale po dolasku tenkovsko-pješačke kolone iz Kozarica izvršiti istovremeni udar na Bair, čime bi se dobio efekat iznenađenja, izazvalo pomutnju i uvjerenja agresora kako su se našli u okruženju jačih snaga, te uspješnije razbila obrana sela.

Glede drugog smijera, na lijevom krilu - prema motelu „Trokut“, tu su zadaću dobile snage HV-a stacionirane u Novom Grabovcu. Radilo se o ljudstvu 3. đurđevačke bojne 105. brigade, samoborskoj borbenoj grupi, dijelu dragovoljačke satnije „Štraseri“, te četiri vozila iz sastava oklopne satnije 105. brigade. Njihova zadaća je bila da napredujući šumskim putem iz smjera Novog Grabovca izbiju na područje Blatuše, ovladaju cestovim raskrižjem kod motela „Trokut“ i organiziraju obranu s pravca Lovska – Blatuše i „Trokut“ – Blatuše. Međutim 3. bojna, ionako ljudstvom vrlo skromna, nije trebala cijela sudjelovati u napadu na "Trokut". Jedan njen vod sastavljen od ljudstva iz Pitomače, pod zapovjedništvom Ivana Rengela je trebao biti izdvojen, uvježban za pratnju tenkova, te uključen u napad na Bair.

Tako je Zapovjedništvom 105. brigade, procijenivši svoje snage, odlučilo skoro sve svoje "adute" usmjeriti ka Bairu, kao glavom smjeru, dok je "Trokut" postao pomoćni smjer odakle se trebao štititi bok glavnini snaga u Bairu.

Napad na oba smjera trebao je biti pokriven topničkim djelovanjem Mješovitog topničkog divizionu 105. brigade koji je trebao tući po srpskim položajima u Bairu i „Trokutu“, razmekšati obranu, te nakon što Bair i „Trokut“ budu oslobođeni djelovati zaprečnom vatrom pri eventualnom protunapadu agresora iz Lovske.

Sukladno ovome planu Zapovjedništvo 105. brigade je odredilo svojim izviđačima da na lijevom krilu, u pravcu motela „Trokut“ idu u izviđanje na način da budu zamijećeni. To je rađeno kako bi se agresora uvjerilo da se napad planira baš na tom smjeru. S druge strane su diverzantski vod i A satnija 1. bojne 105. br. pod zapovjedništvom Mirka Pereša tijekom noći s 28. na 29. listopada ubačeni agresoru iza leđa na prostoru Baira, s zadaćom da na tim pozicijama nezamjećeno čekaju početak općeg napada hrvatskih snaga. Ovo zavaravanje je dalo rezultate. Zapovjednik samoborske borbene grupe Franjo Horvat se sjeća kako se iz

šume u smjeru "Trokuta" čuo intenzivan rad motornih pila, a kada su krenuli u napad, cesta je na nizu mjesta bila zapriječena barikadama od oborenog, i miniranog, drveća.

Tako su se, koliko je vrijeme, ljudstvo, oprema i teren dopuštali, snage podčinjene Zapovjedništvu 105. brigade pripremile za napadnu operaciju „Orkan 91“ koja je počela u 6.00 sati 29. listopada 1991. topničkom pripremom po srpskim položajima.

Na desnom krilu su, napredujući iz smjera Kozarica, snage 1. bojne i tenkovske satnije 105. brigade, uz sudjelovanje A satnije i diverzantnog voda koji su agresora napali s leđa, razbile obranu Bairu i oslobodile selo do 14 sati. Nakon toga se pristupilo organiziranju obrane na izlazu iz sela tj. ispred mosta na rječici Subocka, na pravcu prema Blatuši i Popovcu. Tako je uspješno realizirana prva faza napadne operacije na desnom krilu 105. br. Pri napadu na Bair je od minobacačke granate poginuo **Ivan Rengel**, zapovjednik grupe boraca koja je pratila tenkove.

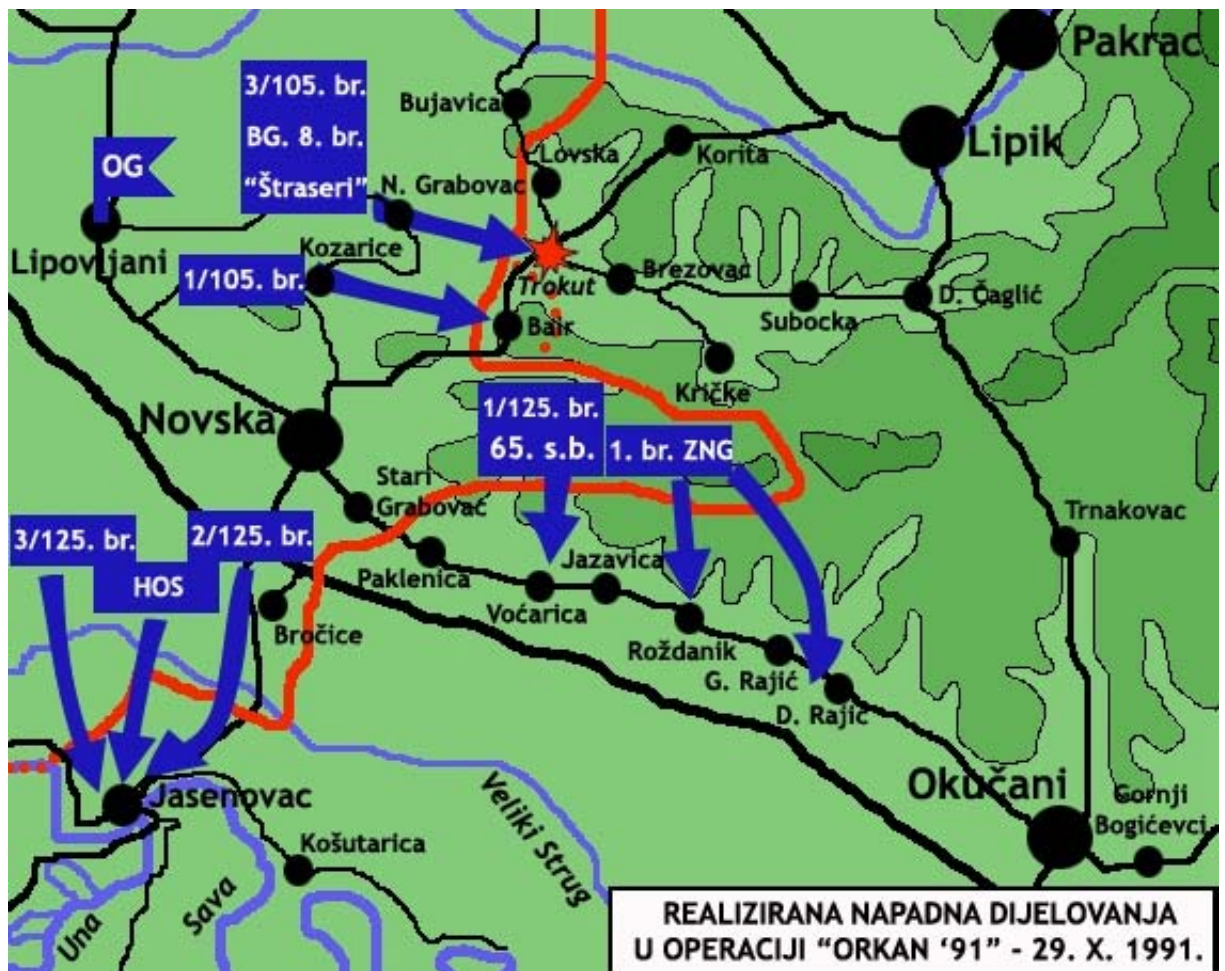
Međutim, na lijevom krilu, na smjeru Novi Grabovac – motel „Trokut“ napadna operacija se nije tako uspješno odvijala kao u Bairu. Postrojbe HV-a iz Novog Grabovca su krenule u provedbu postavljene im zadaće. Na izlazu iz Novog Grabovca formirana je hodna kolona na čijem čelu su bili vojnici 3. đurđevačke bojne 105. brigade, potom pripadnici dragovoljačke satnije iz Zagreba “Štraseri”, te vojnici borbene grupe samoborske 8. brigade u pratnji svog saniteta. Uz pješačku kolonu, koju je ukupno činilo oko 150 vojnika, iz sela su krenula i četiri oklopnjaka iz sastava oklopne satnije 105. brigade. Napad je vodio zapovjednik 3. bojne Martin Kudumija. Kolona je pred polazak podijeljena u više skupina jačine 25 do 30 vojnika. Svaka od skupina trebala je tijekom napredovanja držati mali razmak od druge skupine, te paziti da je uvijek ima “na oku”.

U napadnom su borbenom djelovanju hrvatske snage trebale prijeći oko 6 km šumovitog terena prije nego što bi dosegnule cilj - motel “Trokut”. Napredovalo se polako, pod kišom minobacačkih i topničkih granata. Napredovanje je uskoro bilo ometeno cestovnim barikadama koje su srpski vojnici načinili od oborenih stabala, te ih uz to minirali protutenkovskim minama. Uz velike napore uspjelo se probiti prve barikade i uspješno napredovati. Međutim, kod ulaska u šumu koja vodi u smjeru “Trokuta” došlo je do razdvajanja snaga. Oklopnjaci 105. brigade su u pratnji pješačkog voda iz sastava 3. bojne 105. brigade skrenuli desno i uputili se ka Bairu, ostavivši glavninu pješaštva da sama nastavi ka motelu. Više je razloga razdvajanja. Prvi su cestovne barikade koje su otežale i drastično usporavale napredovanje vozila. Drugi, važniji, je bio procjena da pješaštvo može dalje samo do “Trokuta”, jer da se radi o pomoćnom pravcu napada, dok oni odlaze u glavni pravac, na Bair, gdje je navodno utaborena glavnina srpskih snaga i gdje se očekivalo žešći sukob.

Kasnije se pokazalo da se radilo o krivoj procjeni, jer je upravo na prostoru "Trokuta" bila glavina srpskih snaga na ovom dijelu bojišta. To se moglo i očekivati jer je tu križište više prometnica i onaj tko drži "Trokut" nadzire prostor okolnih sela. Upravo je motel bio ključni dio bojišta za nadzor ovog dijela Slavonije. Oklopnjaci su, navodno, trebali po oslobođenju Baira krenuti ka "Trokutu" i s juga podržati pješništvo u borbi za motel.

Ostavši bez podrške oklopnjaka, koja je bila i psihičke naravi, pješništvo je još sporije napredovalo te se počelo osipati. Kako se kolona približavala "Trokutu", minobacački udari su bili sve žešći te su odnijeli i prvu žrtvu – zapovjednika samoborskog pionirskog voda **Vladu Ivčića** kojeg su 1,5 km prije motela zasuli i teško izranjavali geleri. Premda ga je sanitet odmah izvukao, on je u bolnici iskrvario i preminuo. Istodobno kad i Ivčić od gelera je teško ranjen samoborski vojnik Edi Trezić koji je posljednica ranjavanja ostao trajni invalid. Njihovo ranjavanje nije zaustavilo daljnji napad i napredovanje.

Na otprilike 1000 metara zračne linije od motela došlo je do prvih borbi s vidljivim neprijateljem. Đurđevački i samoborski vojnici su se razvili u strijelce i krene naprijed. Postrojbe su u tom trenutku dobile minobacačku potporu iz Novog Grabovca. Naime, vod minobacača 82 mm dobio je naredbu da se angažira tek u trenutku kada hrvatske postrojbe izbiju blizu "Trokuta". Napredujući dalje, oko 200 metara od ruba šume prije samog motela, hrvatski vojnici su naišli na prve srpske rovove. Puzeći od stabla do stabla, pod stalnom paljbom, uspjeli su prići rovovima i upustiti se u borbu prsa o prsa ručnim bombama i kratkim oružjem. Ubrzo je otpor agresorskih vojnika razbijen i oni su natjerani u bijeg. Međutim, tada je po rovu otvorena jaka vatra iz motela. Kako se u blizini motela nalazio masivan partizanski spomenik skupine hrvatskih vojnika su ga iskoristile kao zaštitu od paljbe, nastavljajući s napredovanjem. Pri tome su poginula dva samoborska borca. U podnožju spomenika je poginuo **Davor Kelemen**, a na lijevom boku napada, u blizini srpskih rovova, **Rajko Turk**. Navodno je Kelemen zanesen borbom suviše ušao u srpski poredak te je pogođen rafalom.

Napredujući iza spomenika hrvatski vojnici su izbili neposredno pred sam motel. Dio ih se zaklonio iza betonskog zida i po grmlju očekujući dolazak ostatka pješćkih snaga iz Novog Grabovca i tenkove iz smjera Baira. Međutim čelna grupa kolone, koju su sačinjavali Đurđevčani je neposredno pred izbijanje na proplanak pred motelom "Trokut" upala u unakrsnu vatru iz srpskih uporišta. Odmah su imali nekoliko ranjenih boraca, a ostatak grupe je bio priklješten. Vidjevši u kakvom su se položaju našli njihovi suborci, skupina Samoboraca koja je već bila kod motela pohitala im je u pomoć. Nije bilo vremena čekati da do "Trokuta" dođe glavnina hrvatskih snaga koja je u tom trenutku bila udaljena od 500 do 1000 metara, stoga se ova grupa podijelila u dvije skupine, od kojih je prva preuzela vatru na sebe, a druga izbila na čistinu i krenula u izvlačenje ranjenika.

Prva se skupina upustila u borbu prsa o prsa s srpskim vojnicima, nanoseći im gubitke. Tu se posebno istakao Jurica Rešetar koji se uspio probiti do samog motela gdje je bilo smješteno srpsko zapovjedništvo. Zauzevši zgodnu poziciju u grmlju, rafalnom paljbom i ručnim bombama likvidirao je skupinu srpskih vojnika (kapetana i dva vojnika) koja je borbeno djelovala iz motela. Pucao je sve dok mu oružje nije otkazalo, nakon čega se morao

povući. Za iskazano junaštvo kod "Trokuta" Jurica Rešetar je primio najviše hrvatsko vojničko odlikovanje, Red kneza Domagoja s ogrlicom. U međuvremenu su izvučeni đurđevački ranjenici. Iako su na taj način spasili svoje suborce, Samoborci su pritom platili visoku cijenu. Boreći se južno od motela, vojnici **Krešimir Purić** i **Zlatko Šabarić** su, hitajući u pomoć skupini hrvatskih vojnika u srpskoj unakrsnoj vatri, prešli preko ceste na desni kraj šume i upali u srpske rovove koji su se nalazili ispod ceste, gdje su ubijeni. U 8. brigadi se idućih mjeseci vjerovalo da su Purić i Šabarić zarobljeni. Naime, njihovi su suborci čuli povike srpskih vojnika "Stoj! Predaj se!" pa su povjerovali da su zarobljeni. Istina će se saznati naknadno, kada su po oslobođenju "Trokuta" ekshumirani iz zajedničke grobnice.

Dok je kod motela trajala ogorčena bitka za spas ranjenika, ostali vojnici đurđevačke bojne i samoborske postrojbe su izbili pred "Trokut" gdje su se našli pod jakom vatrom s srpskih položaja oko motela iz tenka, protuzrakoplovnih topova, snajpera i ostalog pješačkog naoružanja. Uskoro se tenkovskoj paljbi iz „Trokuta“ pridružila i tenkovska paljba i iz smjera Lovske, sela koje je prema planu trebala osloboditi grupa „Merčep“. Žestina paljbe je prekinula njihovo daljnje napredovanje, te se očekivao dolazak oklopnih vozila 105. brigade iz smjera Baira. Naime zapovjednik 3. bojne 105. brigade je zapovjedio da se u borbu kod "Trokuta" uključe i oklopne snage, da pomognu uništiti tenk JNA koji je svojom vatrom onemogućavao napredovanje pješaštva i uključe se u akciju izvlačenja ranjenika.

Nakon nekog vremena na južnim prilazima „Trokutu“, iz smjera Baira, se pojavio oklopni transporter 105. brigade. Međutim njegovo napredovanje je bilo prekinuto nekoliko stotina metara prije motela, kada je pogođen protuoklopnim projektilom i uništen. U transporteru su tada poginula šestorica vojnika 105. brigade: **Tomo Čizmešinkin**, **Siniša Laišić**, **Željko Pufler**, **Ivica Šabić**, **Božidar Vlahović** i **Zlatko Zubić**. Time se broj poginulih u boju za „Trokut“ popeo na ukupno 10, što je činilo više od trećine poginulih taj dan na cijelom bojištu u zoni odgovornosti OG „Posavina“. Kako je uništen transporter s njihovim tijelima ostao na okupiranom teritoriju, još neko vrijeme se nije pouzdano znalo za sudbinu posade.

Uz navedene poginule, na bojišnici od Baira do "Trokuta" je bilo i deset ranjenih. U redovima 105. brigade je ranjeno šest vojnika: Tomislav Rupčić, Ivica Čavlović, Krešo Kovačević, Mladen Raknić, Perica Drmić i Darko Habjanec. Iz samoborske postrojbe su kod "Trokuta" ranjeni Edi Trezić, Darko Požgaj, Zdravko Noršić, te Vlado Ivčić koji će naknadno od rana preminuti u bolnici, čime je ukupni broj stradalih u boju kod "Trokuta" dospio na 11 mrtvih i 9 ranjenih.

Iako se, dakle, izbilo na zapovjedienu crtu, veliki broj mrtvih i ranjenih, višesatne teške borbe oko "Trokuta", te žestoki vatreni udari su pokazali hrvatskim snagama da su naišli na snažno srpsko uporište koje bez dodatnih postrojbi i podrške oklopno-mehaniziranih snaga nemogu osvojiti. Uz to se ispostavilo da grupa "Merčep" uopće nije krenula u napad na Lovsku, kako je bilo predviđeno planom OG "Posavina", a što bi uvelike rasteretilo hrvatske snage kod "Trokuta". Stoga je zapovjedništvo 3. bojne, koje je vodilo napad, odlučilo da se postrojbe s prilaza "Trokutu" povuku u Novi Grabovac. Toj odluci je doprinijelo i to što se pomoću sredstava veze HV-a, slušajući razgovore protivnika, doznalo da srpske snage pripremaju protunapad na smjerovima Lovska – „Trokut“, Korita – „Trokut“ te Brezovac – Bair. Istodobno se nije moglo dobiti podatak je li 56. samostalna bojna Kutina, čija je zadaća bila odbijanje protunapada, spremna za akciju. Dolazak tih novih srpskih snaga iz smjera Lovske i Korita bi za "priklještene" hrvatske snage kod "Trokuta" mogao postati fatalnim.

Negdje oko 14 sati snage HV-a s prostora „Trokuta“ počele su se povlačiti u smjeru Novog Grabovca. I vojnici koji su se probili do samog motela, te uzalud čekali dolazak ostatka snaga i tenkova su, ne znajući za ovu zapovijed, donijeli odluku da se povuku natrag u šumu jer im je postalo jasno da ostatak hrvatskih snaga neće doći. U povlačenju su sa sobom nosili ranjene suborce jer se sanitetska kola zbog balvana nisu mogla probiti do njih. Na prilazima „Trokutu“ je tijekom poslijepodneva ipak ostalo tridesetak hrvatskih vojnika koji su se s dolaskom mraka također povukli u Novi Grabovac.

Tako je neuspjehom okončan krvavi boj za "Trokut". Naknadno će, 19. studenog 1991., "Trokut" osloboditi 117. koprivnička brigada i 1. brigada ZNG-a. Drugih pokušaja napredovanja 105. brigade toga dana nije bilo iz razloga nedostatka ljudstva. Naime 2. bojna 105. brigade iz Čazme, koja je trebala sudjelovati u napadu, nije se uopće pojavila na bojištu, kao i dio 105. brigade iz Garešnice, što je onemogućilo nastavak napredovanja 105. brigade.

Dapače pojavio se problem čuvanja postignuća na desnom krilu, Baira. U selo je oko 15 sati uvedena satnija 63. bojne 125. brigade Novska, koja je trebala pomoći u osiguranju. Međutim nakon samo nekoliko sati se povukla. S dolaskom mraka se povukao i veći dio 1. bojne 105. brigade. Na osiguranju sela je ostao samo manji dio 1. bojne i satnija tenkova.

Tako je večer prvog dana operacije "Orkan '91" 105. brigada sa predpodčinjenim joj postrojbama dočekala na novoj liniji: Gradina (tt 269) - istočni rub Baira - Novi Grabovac.

Iako je uspjeh 105. brigade u provedbi postavljene zadaće bio polovičan, oslobađanje sela Bair je bio najveći teritorijalni uspjeh koji su snage OG "Posavina" toga dana postigle.

Na središnjem napadnom smjeru, na pravcu Novska – Okučani 1. brigada ZNG "Tigrovi" je preko preko Novskih brda izvela napad na pravcu Voćarice - Roždanik - G.

Rajić. Iako su vođene žestoke borbe u kojima je smrtno stradalo 11 vojnika iz 1. brigada ZNG i 125 brigade, dok ih je veliki broj ranjen, planirana zadaća - presijecanje prometnice Novska - Okučani i oslobađanje okupiranog teritorija nisu postignuti. Broj hrvatskih vojnika poginulih na potezu Stari Grabovac - Rajić se ukupno popeo na 14 nakon što su naknadno od posljedica ranjavanja preminuli jedan „Tigar“ i dva pripadnika 65. samostalne bojne Ivanić Grad ranjena u Novskoj i Starom Grabovcu.

Na trećem, južnom napadnom smjeru, na području Jasenovca su djelovale snage 125. brigade Novska i HOS-a. U borbi su poginula 6 hrvatskih vojnika i pripadnika HOS-a, no ni tu nije došlo do očekivanog pomicanja linije bojišta.

Ukupni broj stradalih u hrvatskim postrojbama na svim napadnim smjerovima toga dana bio je 28 mrtvih i više od 80 ranjenih i ozlijeđenih. Naknadno su četiri ranjenika preminula čime ukupan broj mrtvih popeo na 32. Bili su to vrlo veliki gubici, no to je bila cijena prelaska iz obrane u napadno djelovanje, te oduzimanja inicijative srpskom agresoru i to u uvjetima opće strategijske defanzive (obrane) HV-a na svim hrvatskim ratištima.

Iako ni na jednom od pravaca prodora planiranih u OG „Posavina“ nije došlo do pomicanja linije bojišta (osim Baira), kasnije se pokazalo da su zbivanja 29. listopada bila značajna za daljnji tijek oslobađanja ovog dijela Hrvatske jer su stvorila povoljne uvjete za poduzimanje napadnih operacija HV-a i na drugim dijelovima zapadne Slavonije.

Snage OG „Posavina“ će, nakon kraće pauze, tijekom idućih mjeseci produžiti s operacijom "Orkan '91" tj. s napadnim djelovanjima. Time su uz sebe vezale znatne snage agresora te uvelike pomogle oslobađanju najvećeg dijela zapadne Slavonije.

Naime 31. listopada 1991. je na području Bilogore pokrenuta operacija "Otkos - 10" kojom su hrvatske oružane snage natjerale u bijeg postrojbe pobunjenih Srba pri čemu je oslobođeno oko 300 km² okupiranog područja Bilogore. Bio je to najveći oslobođeni teritorij u dotadašnjem hrvatskom oslobodilačkom ratu. Tek osnovana, slabo naoružana Hrvatska vojska je nastavila s oslobađanjem ovog dijela Hrvatske kroz operacije "Orkan '91", "Otkos - 10" i "Papuk-91" sve do Sarajevskog primirja, pri čemu je ukupno oslobođeno 2.320 km² ili 79% okupiranog teritorija zapadne Slavonije. Uz to su velikosrpskom agresoru naneseni osjetni gubici. Od oko 22.000 pripadnika 5. korpusa JNA i postrojbi pobunjenih Srba, 15.200 pripadnika (70%) se pred hrvatskim snagama povuklo u Bosnu ili je neutralizirano. Bio je to po veličini oslobođenog prostora i broju potučenih i pitisnutih postrojbi najveći poraz koji je velikosrpski agresor pretrpio ne samo 1991. godine, već i u Domovinskom ratu sve do operacije "Oluja". Jer preostale postrojbe JNA i pobunjenih Srba, jačine oko 6.320 pripadnika

(30%) su upornom obranom uspjele zadržati samo okučanski mostobran veličine oko 600 km² koji je razbijen i oslobođen u operaciji "Bljesak" u svibnju 1995. godine.

Napadna djelovanja hrvatskih snaga tijekom jeseni i zime 1991. godine i uspjeh koji su postigli u zapadnoj Slavoniji su, između ostalog, primorali srpskog agresora da pristane na primirje koje je sklopljeno u Sarajevu 2. siječnja 1992. godine, nakon čega je uslijedio prestanak bojnih djelovanja na hrvatskom ratištu. Time je agresor priznao poraz.

Kao spomen na stradanja hrvatskih branitelja, veteranske udruge proistekle iz postrojbi koje su se borile u zapadnoj Slavoniji, su kod motela "Trokut" podigle veličanstveni spomenik. Njime je osim trajnog obilježja velikih žrtava branitelja, simbolično označen i 29. listopada 1991., dan preokreta kojim je počelo oslobađanje Hrvatske.

OKVIRIĆI:

Braniteljski poginuli 29. listopada 1991.

105. brigada Bjelovar

1. Ivan Rengel - Bair
2. Tomo Čizmešinkin - motel "Trokut"
3. Siniša Laišić - motel "Trokut"
4. Željko Pufler - motel "Trokut"
5. Ivica Šabić - motel "Trokut"
6. Božidar Vlahović - motel "Trokut"
7. Zlatko Zubić - motel "Trokut"

8. brigada Samobor

8. Rajko Turk - motel "Trokut"
9. Davor Kelemen - motel "Trokut"
10. Zlatko Šabarić - motel "Trokut"
11. Krešo Purić - motel "Trokut"
12. Vlado Ivčić - ranjen kod motela "Trokut" (naknadno preminuo od rana)

1. brigada ZNG "Tigrovi"

13. Slobodan Barešić – Novska
14. Darko Damjanović – Voćarice
15. Stjepan Horvat – Stari Grabovac
16. Filip Mandić – Voćarice
17. Ivan Posavec – ranjen u Novskoj (naknadno preminuo od rana)
18. Željko Prgomet – Stari Grabovac
19. Stjepan Tučkar – Voćarice
20. Darko Vrančić – Stari Grabovac-Paklenica
21. Zoran Vukosavljević – Novska

125. brigada Novska

22. Branko Jakovljević - Drenov Bok
23. Milan Jugović - Jasenovac

24. Ivica Vončina - Stari Grabovac
25. Đuro Dragović - Jasenovac
26. Branko Krajcar - Novska
27. Davorin Šimec - Novska

65. samostalna bojna Ivanić Grad

28. Zdravko Katić – ranjen kod Novske (naknadno preminuo od rana)
29. Marijan Lažeta - ranjen u Starom Grabovcu (naknadno preminuo od rana)

HOS

30. Slavko Jager – precrpna stanica kod Jasenovca
31. Davor Milaković - precrpna stanica kod Jasenovca
32. Miro Petrin - precrpna stanica kod Jasenovca

(Poimenični popis poginulih sastavljen na osnovu knjige Adolfa Paara „Poginuli hrvatski branitelji u Domovinskom ratu 1991. – 1995. na novljanskom zapadno-slavonskom ratištu“ i knjige Rudija Stipčića „Napokon smo krenuli“. Ispričavamo se zbog mogućih omaški pri sastavljanju popisa)

Gubitci agresora

Gubici na srpskoj strani u borbama 29. listopada 1991. nisu sa sigurnošću poznati. Zapovjedništvom OG "Posavina" je raspolagalo podacima da su JNA i pobunjenim Srbima uništena dva tenka i tri borbena vozila pješastva, dok su gubiti u ljudstvu procijenjeni na 40 do 50 mrtvih i veći broj ranjenih. Uz to su dva oficira i jedan vojnik JNA zarobljeni u Voćaricama. Nešto više svjetla na njihove gubitke bacaju dostupni dokumenti pobunjenih Srba, a preka kojima je 29. listopada na području Baira i "Trokuta" poginulo 13, a ranjeno 17 osoba. U dnevniku jednog operativca pobunjenih Srba iz zapadnoslavonskog Štaba TO-a zapisano je povodom zbivanja 29. listopada: "Situacija na području Baira, Lovski i Trokuta je veoma teška. Pakrački štab je skoro pred rasulom". Glede dokumenata JNA tu je posebice interesantna strogo povjerljiva okružnica koju je 31. listopada iz Beograda odaslao Generalštab JNA, i u kojoj je navedeno je da je u Zapovjedništvu 3. motoriziranog bataljuna 16. proleterske motorizirane brigade u Voćarici poginulo 13, a ranjeno 17 vojnika i oficira.

Dakle, i iz dostupnih dokumenata očevidno je da je agresorska strana taj dan pretrpjela velike gubitke u ljudstvu.

Preuzeto iz Magazina za vojnu povijest
Br.9. Prosinac 2011.g.